

Met de Bossenstrategie is een mooie en uitdagende ambitie voor de komende jaren neergelegd. Mooi, omdat er weer visie is op het aanplanten van bomen en het uitbreiden en verbeteren van bos en landschappelijke beplanting. Uitdagend, omdat de genoemde ambitie – weliswaar nodig en urgent – behoorlijk fors is. Moet de overheid dit allemaal alleen doen? Nee, ook particulieren en bedrijven vinden de aanplant van meer bomen en bos belangrijk. Stichting Trees for All laat zien dat maatschappelijke steun werkt.

— Frans van Zijderveld (Stichting Trees for All)

Hoe stoeve bosaanleg is vlot te trekken

Aanplant van bosplantsoen aan de rand van een woonwijk. De bosstrook zorgt voor afscherming en beleving van de biodiversiteit.

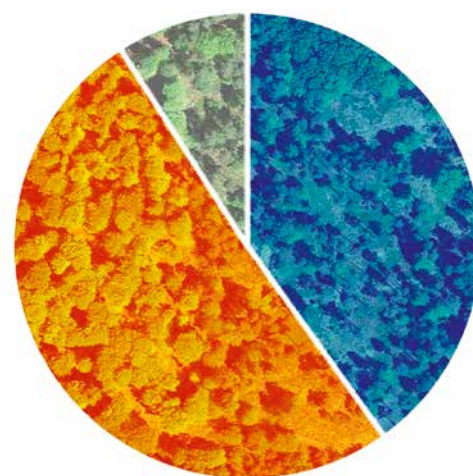
> In het Klimaatakkoord van 2019 is afgesproken dat het Rijk en de provincies samen een landelijke bossenstrategie zouden opstellen. De Bossenstrategie die in 2020 volgde, spreekt van een uitbreiding met 37.400 hectare nieuw bos in 2030, ofwel 10 procent meer bosareaal. Daarmee wil de overheid bijdragen aan het realiseren van meerdere doelen. Het planten van bomen draagt bij aan biodiversiteitsherstel, waterbuffering en -verbetering, CO₂-vastlegging en temperatuurdemping in de woonomgeving. Kortom, het bevordert een gezonde omgeving om in te wonen, te werken en te recreëren.

De provincies zijn aan de slag gegaan met het concretiseren van deze overheidsambities, maar wat kan waar? Enkele provincies hebben inmiddels een provinciale bossenstrategie opgesteld, andere zijn hier nog volop mee bezig of al een heel eind op streek. Provincie Zeeland heeft duidelijk aangegeven waar en in welke vorm zij nieuwe beplanting (omvangrijk bos, kleine bosjes, rijbeplanting, verdichting met heggen) wenselijk vindt en waar juist niet. Provincie Groningen heeft haar strategie op soortgelijke wijze concreet gemaakt, terwijl bijvoorbeeld Drenthe en Zuid-Holland meer beschrijvend blijven. Noord-Brabant heeft zichzelf een grote ambitie met navenante middelen gesteld, maar laat het meer aan de partners

over waar de nieuwe boshectares zullen 'landen'. Terwijl juist provinciale concrete handvatten ervoor kunnen zorgen dat nieuw bos op de juiste plekken terechtkomt en in een passende vorm wordt aangeplant. Het ene gebied leent zich nu eenmaal beter voor een grootschalige bosaanplant en het andere gebied meer voor kleinschalige landschapselementen of voor 'alleen' kleine bosjes rondom bebouwing. Een heldere provinciale afweging en duiding voorkomen conflicteren de belangen.

Op de aangewezen plekken moet aanplant meerwaarde hebben. Bosaanplant kan bestaande bosgebieden vergroten en ook verbinden, en zorgen voor een robuustere natuur met uitwisseling van soorten. Aanplant in open gebieden is niet wenselijk vanwege aantasting van de weidsheid van het landschap en verslechtering van het biotoop voor weidevogels. Daarentegen werkt aanplant aan de randen van open gebieden niet verstorend. In kleinschalige landschappen kan aanleg van bosjes en landschapselementen het landschapsbeeld versterken en verbindingen leveren waarlangs planten en dieren zich kunnen verplaatsen. Bosaanleg in en rondom steden en dorpen ten slotte sluit aan bij de grote behoefte van mensen aan groen en natuur dicht bij huis en werk. Verdere verdichting en uitbreiding van de stedelijke bebouwing maken de noodzaak van

Bossenstrategie 37.000 hectare

- Binnen NNN 15.000 ha
- Buiten NNN 19.000 ha
- Compensatie buiten NNN 3.400 ha

foto's Frans Zijdeveld

aan goed en autochtoon plantsoen. Sommige soorten, herkomsten en maten zijn nu al lastig of niet leverbaar. Het is dus heel belangrijk dat kwekers en grondeigenaren goede afspraken maken over reserveringen en leveringen.

De aanleg van nieuw bos lukt vooral binnen het bestaande natuurnetwerk, daarbuiten nog nauwelijks. Die vertraging wordt mede veroorzaakt door de verschillende opgaven die we aan elkaar willen koppelen. Dat kost nu eenmaal tijd, maar het kan uiteindelijk wel veel opleveren. Alle opgaven in het landelijk gebied – stikstof, waterbeheer, woningbouw, recreatie, biodiversiteit – lijken de grondmobiliteit lam te leggen. Grondeigenaren houden de kaarten lang tegen de borst, omdat duidelijkheid ontbreekt.

Verbreden

Naast de aanleg van bos beschrijft de Bossenstrategie ook het planten van bomen buiten bosverband zoals laanbeplanting, voedselbossen, landschapselementen, stedelijk groen en agroforestry. Deze verbreding sluit aan bij de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030 en de nog op te stellen Europese Bossenstrategie. De aanplant van bomen buiten bosverband draagt bij aan de kwaliteit van het landschap, verbinding van leefgebieden van planten en dieren, leefbare steden en dorpen, en op beperkte schaal aan de transitie en

verduurzaming van de landbouw.

De aanleg van dit soort elementen binnen en buiten de bebouwde kom beslaat niet direct grote oppervlaktes en grote aantallen bomen, maar alle projecten bij elkaar leveren toch zeker een bijdrage. Trees for All steunt bijvoorbeeld projecten in Friesland (92.000 bomen bij particulieren en boeren), Almere (2 hectare bosplantsoenvakken in de stedelijke omgeving, verdeeld over vijf objecten), Gelderland (108.000 bomen bij meer dan 150 deelnemers) en Limburg (30 hectare nieuw bos en landschapselementen op circa 25 percelen). Bovendien kan je met kleine aanplantingen veel impact realiseren. Wanneer we versnipperde landschapselementen verbinden, dragen we bij aan biodiversiteitsherstel en keert de herkenbaarheid van het landschap terug. Kleine bosjes herbergen een grote biodiversiteit en zijn bij uitstek van grote sociaaleconomische waarde: mensen zijn gelukkiger en gezonder in een groene omgeving; de waarde van woningen en bedrijven worden hoger getaxeerd.

Voor stedelijk groen zijn veel mogelijkheden, vooral door omschakeling van intensief beheerd sierplantsoen naar extensieve bosplantsoenvakken. Dit kan niet overal, maar samenwerking van Trees for All met bijvoorbeeld Almere en Bergen op Zoom heeft opgeleverd dat na inventarisatie er opeens meer hectares mogelijk bleken. Goed voor

meer bos en natuur op korte afstand alleen maar groter. Voor alle benoemde thema's beschrijven we hier kort concrete projecten.

Voortgang

De Provinciale Landschappen, Staatsbosbeheer, particulieren, landschapsbeheerstichtingen en gemeenten; deze en nog meer partijen zetten zich in voor meer en beter bos. Ondertussen komt het jaar 2030 snel dichterbij. De afgelopen twee jaar is nog maar circa duizend hectare nieuw bos aangeplant, een fractie van wat in de Bossenstrategie is afgesproken. Waarschijnlijk zit er nog veel nieuw bos in de pijplijn en gaan de voorbereidingen daarvoor gestaag verder, toch begint de concrete aanleg urgent te worden.

Hoe komt het dat de aanleg zo traag verloopt? Het vinden van de locaties voor bosuitbreiding is een langdurig en complex proces. Grond is schaars. Op de beperkte ruimte in Nederland liggen veel claims en opgaven zoals landbouw- en energietransitie, woningbouw, waterberging, natuurherstel en dus ook bosuitbreiding. Grond is duur en wordt steeds duurder. De financiering van aanplantprojecten is daardoor ingewikkeld en ook is bosuitbreiding vaak onderdeel van langlopende gebiedsprocessen met veel stakeholders, onderzoeken en vergunningstrajecten. Ten slotte is de komende jaren sprake van een tekort

Landschapselementen voegen kwaliteit toe aan het landschap, in beeld en beleving maar ook voor ecologie.

de biodiversiteit, het dempen van hittestress, het bufferen van water en het besparen op groenbeheer. En omwonenden kunnen genieten van planten, vogels en insecten dicht bij huis. In Almere (zie projectvoorbeeld Gemeente Almere) is de buurt nauw betrokken bij het beheer. Inwoners tonen initiatief, helpen mee en jagen ontwikkelingen van onderop aan. Over maatschappelijke steun gesproken!

Landschapselementen

Met de aanleg en het beheer van landschapselementen komen veel doelstellingen bij elkaar: meer bomen, verbetering van het landschap, biodiversiteitsherstel, meer ecologische verbanden, buffering van water en vastlegging van CO₂ boven- en ondergronds. Een grootschalige aanpak noemen we in Nederland al snel een Deltaplan, het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. De uitvoering via landschapselementen gebeurt op basis van het Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit. Belangrijk is de ambitie in deze plannen: landelijk 10 procent meer groen-blauwe dooradering. Die 10 procent laat zich vertalen in 223.700 hectares, waarvan de helft (111.850 hectare) wordt gerealiseerd met houtige elementen. De kracht zit in de samenwerking tussen veel verschillende partners die uiteindelijk moet leiden tot een duurzame aanplant door heel Nederland.

Ook hier zijn de beperkte vierkante meters en budgetten (vooral voor duurzaam beheer) een uitdaging. En ook hier is de start weer traag, partijen hebben (te veel) tijd nodig om langjarige afspraken te maken. Des te belangrijker is het om te laten zien dat concreet aan de slag gaan snel resultaten kan opleveren. Trees for All steunt sinds 2022 projecten waarin landschapselementen worden aangeplant, in totaal ruim een miljoen bomen tussen 2022-2024.

Met elkaar hebben we een mooie en grote ambitie geformuleerd. Die opgave realiseren is complex en vergt tijd, geld, handigheid en overzicht. Jaarlijks maken onze donaties de aanplant van meer dan een miljoen bomen mogelijk. De donaties dekken in de regel de kosten van het plantsoen, de grondbewerking en de aanplant, en kunnen worden ingezet om een begroting sluitend te krijgen. Zo wordt de aanvrager financieel ontzorgd. Ook denken wij mee over communicatie, het betrekken van vrijwilligers bij de aanplant en het beheer en het combineren van onze donatie met subsidies. <

frans.van.zijderfeld@treesforall.nl
www.treesforall.nl/projecten

Met de aanplant van bomen en struiken worden harde overgangen tussen bestaand bos en het landelijk gebied verzacht met een bosrand. Door het inbrengen van ontbrekende soorten wordt het bos diverser en beter bestand tegen klimaatverandering.

Gemeente Almere

Met de gemeente Almere heeft Trees for All in 2021 voor het project Klimaatbos Almere op vier locaties bijna 2 hectare nieuw bos gerealiseerd. De bomen zijn geplant in de bebouwde omgeving in een ecologische verbingszone als uitbreiding van een stadsbos. Buurtbewoners zijn nauw betrokken bij de planvorming, de aanleg en het beheer. Momenteel loopt een inventarisatie voor nieuwe projecten.

Gemeente Eersel

De gemeente Eersel wil 400.000 bomen planten voor 2030. In een meerjarensamenwerking helpt Trees for All dit te realiseren. In het plantseizoen 2022-2023 is ruim 22 hectare bos en landschapselementen aangeplant en zijn gewenste soorten aangeplant voor divers bos en nog ontbrekende schakels in verbanden tussen landschapselementen. In totaal gaan er 47.000 bomen de grond in. Via een webpagina kunnen inwoners en bedrijven in de gemeente doneren voor het nieuwe groen in hun eigen woon- en werkomgeving. In dit eerste project (met relatief weinig communicatie) heeft dit enkele procenten van het totaal gedekt. De komende jaren wordt doorgewerkt om de ambitie voor 400.000 nieuwe bomen te realiseren.

Erf- en landschappelijke beplanting Friesland

In het project 'Beammen foar elkenien' (bomen voor iedereen) streven de Friese Milieufederatie, Landschapsbeheer Friesland en Trees for All naar de aanplant van 92.000 bomen in Friesland. Geen grootschalige aanleg van bossen, maar vooral landschapselementen en erfbepanting die passen bij het relatief open karakter van de provincie. Ook in de huidige open gebieden was voor de grote ruilverkavelingen meer beplanting aanwezig. Juist dit soort elementen versterken de landschapskwaliteit en -herkenbaarheid en stimuleren het herstel van de biodiversiteit. De particuliere deelnemers zorgen zelf voor de aanplant en voeren zelf het beheer uit.

Landschap Overijssel

Voor de aanleg van 7,5 hectare nieuw bos rondom Enschede heeft Landschap Overijssel, in aanvulling op provinciale subsidies, een donatie van Trees for All ontvangen. De nieuwe stukken bos verbinden bestaande bospercelen met elkaar of maken die robuuster. Door het inbrengen van nu ontbrekende soorten zoals zoete kers, haagbeuk, winterlinde, hazelaar, fladderiep en ratelpopulier wordt het bos diverser en daarmee beter bestand tegen de negatieve effecten van onder andere klimaatverandering. De huidige veel voorkomende soorten als eik, beuk, den, berk, wilg en struikvormers worden in mengpercentages meegeplant. Op meerdere percelen worden 20.000 bomen geplant.

Voedselbos Beheerlyckheid

Trees for All werkt nauw samen met Stichting Voedselbosbouw Nederland. Jaarlijks worden enkele nieuwe voedselbossen mogelijk gemaakt, sterk variërend in ligging, omvang en ontwerp. Recent is gestart met de aanleg van Beheerlyckheid in Zeeland, een voedselbos van ruim 14 hectare. Het voedselbos gaat regionaal producten afzetten en betreft de omgeving bij de aanleg en het beheer. De grote variatie aan boom- en struiksoorten levert een bijdrage aan onder andere het herstel van biodiversiteit en waterbuffering.